

DE KORTFILM IN VLAANDEREN

HET CREATIEVE BROEINEST VAN DE AUDIOVISUELE SECTOR

Wat is een Kortfilm?

De term "kortfilm" is een verzamelnaam voor alle "korte films". Niet meer maar ook niet minder dan dat. De term slaat enkel op de lengte van de film, niet op de inhoud. Hoewel de kortfilm eigen "wetmatigheden" heeft en, vanwege de korte duur, een specifieke narratieve structuur en plotontwikkeling die sterk verschilt van die van de langspeelfilm, is de kortfilm is niet zozeer een "genre" op zich. Er bestaan korte live-action films, korte animatiefilms, korte experimentele films en korte documentaires. En net zoals bij de langspeelfilm worden er de meest uiteenlopende soorten korte fictiefilms geproduceerd: korte actiefilms, korte komedies, korte poëtische films, korte dramafilms, snelle films, trage films, commerciële films, visueel vernieuwende films, traditionele films en ga zo maar verder.

De kortfilm is voor een regisseur, in de meeste gevallen, vergelijkbaar met wat een demo is voor een muzikant: het is in wezen een visitekaartje. Zoals muzikanten demo's opnemen en daarmee trachten bij een platenfirma een platencontract te bemachtigen, zo maken regisseurs kortfilms, waarmee ze hun talenten etaleren en op die manier trachten een professionele carrière uit te bouwen. Dat hoeft niet noodzakelijk in de sector van de traditionele langspeelfilm te zijn. Evenzeer kan een kortfilm een visitekaartje zijn voor een regisseur met ambities in de televisiewereld of de reclamewereld.

De kortfilm is niet voor alle regisseurs een "visitekaartje", een aantal onder hen verkiest het formaat met zijn hoger vernoemde specifieke eigenschappen boven de langspeelfilm. Voor hen is de productie van een kortfilm niet zozeer een "tussenstap", maar een doel op zich.

De kortfilm is a-commercieel omdat er geen commercieel distributiecircuit voor de kortfilm bestaat. De reguliere bioscopen vertonen ze quasi nooit. De kortfilm kan dus eenvoudigweg geen geld opbrengen. De enige mogelijke bron van inkomsten is de verkoop van de film aan één of meerdere televisiezenders, maar de opbrengsten daarvan dekken nooit meer dan een fractie van de productiekosten.

Het ontbreken van commercieel potentieel voor het genre betekent enerzijds een beperking (de budgetten zijn steeds laag, het bereiken van een groot publiek is moeilijk), maar anderzijds zorgt het feit dat het genre bevrijdt is van commerciële druk en belangen voor een erg grote creatieve vrijheid en een grote diversiteit. De kortfilmsector is dan ook een constante bron van vernieuwing, het creatieve broeiest van de hele audiovisuele sector.

Kortfilmproductie in Vlaanderen

Jaarlijks worden er in Vlaanderen 100 tot 150 kortfilms gemaakt. De korte "live-action" film neemt daarvan ruim de helft voor haar rekening, goed voor 60 tot 70 titels per jaar. De overige helft betreft korte animatiefilms (jaarlijks 20 tot maximaal 40 titels), korte experimentele films (jaarlijks 15 tot 20 titels) en korte documentaires (jaarlijks 10 à 15 titels). Deze cijfers zijn al een aantal jaar behoorlijk stabiel.

Je kan deze films grosso modo in 3 categorieën verdelen. Het overgrote deel van deze kortfilms zijn (eind)werken van filmstudenten. Vlaanderen is een aantal filmscholen rijk die al vele jaren werk van

hoogstaand niveau afleveren. De bekendste filmscholen zijn RITS (Brussel), KASK (Gent) en Sint-Lucas Hogeschool (Brussel).

Een tweede categorie betreffen de "gesubsidieerde kortfilms", met andere woorden: producties van onafhankelijke organisaties die voor het overgrote deel gefinancierd worden door toelages van het Vlaamse Audiovisueel Fonds (V.A.F.). Jaarlijks worden er een 20-tal kortfilmproducties gesubsidieerd.

En tenslotte is er de categorie "onafhankelijke producties"; niet-gesubsidieerde en niet aan een filmschool gelinkte producties. Het betreft hier dan voornamelijk low-budget videoproducties. Deze laatste categorie is nog steeds de kleinste, maar groeit de laatste jaren aanzienlijk. De technologische ontwikkelingen en dalende prijzen van videomateriaal en bijhorende software zorgen voor een ware boom van kleinschalige "one-man- (of vrouw-) producties".

Een kortfilmproductie die gesubsidieerd wordt kan gemiddeld rekenen op een financiële ondersteuning van 50.000 à 100.000 euro. Dit volstaat meestal niet om de hele productie te financieren. Het is dan ook een gewoonte dat de leden van de ploeg (regisseur, producent, cameramannen/vrouwen, stylisten,...) "participeren" in de productie. Theoretisch betekent dit: de ploegleden krijgen hun loon uitbetaald van zodra het geld dat de film opbrengt de kosten dekt. Met andere woorden: van zodra er winst genereerd wordt. Vermits een kortfilm nooit geld kan opbrengen betekent de "participatie"-formule in praktijk dat de ploeg niet (of slechts gedeeltelijk) betaald wordt voor bewezen diensten. Ook acteurs en actrices worden zelden betaald voor hun prestaties in kortfilmproducties. Zowel ploegleden als cast doen dit uit idealisme, als teken van steun aan het jonge, nieuwe talent.

Een manier om de productiebegroting in evenwicht te krijgen is sponsoring. Heel wat bedrijven uit de audiovisuele sector steunen de kortfilmmakers door diensten te sponsoren. Uiteraard is dit voor de betreffende bedrijven ook een efficiënte vorm van klantenwerving: wanneer de betreffende regisseur "doorbreekt" en langspeelfilms begint te regisseren, zou het wel eens kunnen dat hij/zij terug naar het vertrouwde bedrijf komt.

Een nieuw elan.

De kortfilm heeft vele jaren met hardnekkige vooroordelen geworsteld. Het beeld van de kortfilm als medium voor uitsluitend "experimenteel" of "ontoegankelijk" werk was sterk. Bij een gedeelte van het brede publiek leeft dat beeld vandaag de dag overigens nog steeds. Die vooroordelen tegenover het medium zorgde ervoor dat de kortfilm vele jaren een wat marginaal bestaan geleid heeft. Het is bijvoorbeeld tekenend dat Vlaanderen tot voor begin jaren '90 geen enkel kortfilmfestival telde.

Begin van de jaren '90 begon het tij te keren. Een aantal ambitieuze, zeer getalenteerde en inmiddels alom gekende filmmakers leverde opmerkelijke kortfilms af: leuker, lichter, toegankelijker dan wat men van het medium gewoon was. Typerende voorbeelden zijn "Ti Amo" van Frank Van Passel, "Vrouwen Willen Trouwen" van Patrice Toye of "Tour de France" van Vincent Bal. In de helft van de jaren '90 ontstonden ook de eerste gespecialiseerde kortfilmfestivals en verwierven de kortfilms een vaste stek in de programmatie van de bestaande langspeelfilmfestivals.

Tegen eind jaren '90 keerde het tij helemaal: de kortfilmproductie floreerde, de kwaliteit was hoog en de publieke belangstelling steeg sterk. De media besteedde meer dan ooit tevoren redactionele aandacht aan de sector en verschillende televisiezenders namen kortfilms op in hun programmaschema.

De kortfilm brak uit het kleine kringetje van filmmakers-incrowd en sloot opnieuw nauwer aan bij de professionele audiovisuele sector. Talentscouts uit de film-, televisie- en reclamesector die actief op

zoek gaan naar nieuw regisseurstalent zijn in steeds grotere getale te vinden op kortfilmvertoningen. Het is immers daar dat "ontdekkingen" gedaan kunnen worden. De kortfilmsector is de laatste jaren een steeds belangrijker rol gaan spelen als creatief broeinest, als creatieve motor van de hele audiovisuele sector. Ze is zich steeds explicieter gaan richten naar die professionelen, naar de mogelijke potentiële werkgevers, en niet meer zozeer naar zichzelf. De kortfilm is, in de meeste –maar niet alle- gevallen geen doel op zich maar heeft een duidelijke functie gekregen.

Vandaag de dag is de kortfilm relatief populair. "Relatief", want het blijft een medium zonder distributiecircuit, een sector zonder sterren of vedetten. Dat de kortfilm toch een publiek gevonden heeft en de laatste jaren een goede reputatie opbouwde, hebben de kortfilmmakers te danken aan talent en creativiteit gecombineerd met een hoge dosis idealisme, inzet en het lef nieuwe dingen te proberen, ondanks de budgettaire beperkingen waarmee doorgaans rekening gehouden moet worden. Diversiteit en originaliteit, zowel op inhoudelijk als op vormelijk vlak, staan centraal in een sector in volle bloei.

Festivals

Omdat kortfilms niet gedistribueerd worden en dus ook niet te zien zijn in de gewone bioscopen, kan je in praktijk enkel op filmfestivals kortfilms op groot scherm bekijken. In de eerste plaats uiteraard de eigen gespecialiseerde kortfilmfestivals: Het Internationaal Kortfilmfestival Leuven (Leuven), Courtisane (Gent, voornamelijk gericht op experimenteel werk) en het grote Ongeduld (Brussel, uitsluitend studentenfilms). Maar ook in het programma van de meeste andere (langspeelfilm)filmfestivals (Internationaal Filmfestival van Gent, Film Festival van Brussel, Anima, Festival van de Fantastische Film, Vieuwpoint,...) kan je terecht voor kortfilmprogramma's.

De Vlaamse kortfilm heeft een ijzersterke reputatie op internationale festivals wereldwijd. De afgelopen jaren vielen heel wat kortfilmmakers in de prijzen. De bekendste voorbeelden zijn wellicht "The Bloody Olive" (1996) van Vincent Bal die meer dan 20 prijzen in binnen- en buitenland won, "Leonie" van Lieven Debrauwer, goed voor de Gouden Palm in Cannes (1997), "Black XXX-mas" van Pieter Van Hees, die o.m. de Pixie Award (USA) won, "Fait D'Hiver" van Dirk Beliën, die werd genomineerd voor een Oscar (2003) en natuurlijk "Flatlife" van Jonas Geirnaert die de Grote Prijs van de Jury won op het Festival van Cannes (2004).

Heel wat festivals wijden dan ook speciale programma's aan de Belgische/Vlaamse kortfilm. In het recente verleden o.m. op het Tampere Film Festival (Finland, "Belgian Case record"), op het Kortfilmfestival van Brest (Frankrijk), het Nederlands Film Festival ("Vlaams Panorama") en Het Filmfestival van Locarno (Zwitserland, "Hommage to Belgium"). Op het festival Short-Cuts Cologne (Duitsland) is het Belgische kortfilmprogramma zelfs een jaarlijks weerkerend onderdeel geworden.

Nieuwe evoluties

Sinds eind jaren '90 is het internet een steeds belangrijker rol gaan spelen als distributiekanaal voor kortfilms. Het formaat leent zich uitstekend voor het breedband video streaming. Sinds ADSL en internet via de kabel doorbrak is dit type "content" erg populair. Bekendste voorbeeld is wellicht Atomfilms, de Amerikaanse site waar je vele duizenden kortfilms uit alle uithoeken van de wereld kan bekijken. Maar ook in eigen land bestaan er een aantal initiatieven die kortfilms online ter beschikking stellen van het grote publiek.

Een tweede trend die de laatste jaren waarneembaar is, is dat er steeds meer producties op video afgewerkt worden. Waar de kortfilmmakers een 10-tal jaren geleden quasi uitsluitend 16mm en 35mm filmpellicule gebruikte en festivals ook enkel pellicule projecteerden, zien we dat vandaag de dag steeds meer regisseurs hun film afwerken op een (semi-)professioneel video-formaat, zoals Betacam of DV.

De meeste festivals laten video ook toe als projectieformaat. Deze trend is te verklaren door de relatief lage kostprijs van video. De prijzen van (semi-)professionele videocamera's, videobanden en montagesystemen zijn sterk gedaald. Bovendien stijgt de kwaliteit van professionele videoprojectie (beeld én geluid) razendsnel en overtreft inmiddels de 16mm pellicule. 16mm film is de laatste jaren als eindformaat dan ook zo goed als verdwenen. De kwaliteit van 35mm pellicule is tot nader order niet te evenaren door video, maar dit is wellicht maar een kwestie van tijd.

KORTFILMS OP SCHOOL

Kortfilms hebben een grote inhoudelijke waarde en zijn uitermate geschikt voor vertoning in klas- en/of schoolverband. Men kan kortfilms gebruiken als didactisch materiaal op twee verschillende wijzen:

-Men kan kortfilms gebruiken bij lessen over het medium "film". Kortfilms kunnen als praktijkvoorbeeld gebruikt worden wanneer men het heeft over scenario, plotontwikkeling, regie, camerastandpunten, stijlelementen, montage, acteerprestaties e.d.m.

-Men kan kortfilms gebruiken als didactisch materiaal in het kader van lessen rond een bepaald thema. Hier hebben we het dan niet meer over het medium zelf, over de vorm, maar wel over de inhoud.

Thema's als "pesten", "kinderen", "samenleven", "armoede", "relaties" e.d.m. komen frequent voor. De beperkte duur van een kortfilm maakt het mogelijk een film samen te bekijken en een nabespreking te houden binnen het tijdsbestek van één lesuur.